

**Posudek na diplomovou práci Vojtěcha Knirsche
Víra je dar a abrahamovský příběh (Gn 22,1-19)**

Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta

Katedra teologické etiky

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Křesťanská krizová a pastorační práce – diakonika
2023

Posudek předkládá vedoucí práce PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.

Posuzovaná diplomová práce čítá spolu se seznamem literatury 98 stran. Začíná autorovým předporozuměním, které se vyvíjelo několik let. Již svým rozhodnutím studovat teologický obor Diakonika se Vojtěch Knirsch vypravil na cestu bez opor svého původního vzdělání, v němž platí chemické a fyzikální zákonitosti a kde se vtipkuje mimo jiné o tom, co by ze světa bez chemie a fyziky zbylo: Dva staříci na lavičce popíjející prosecco.

Není proto divu, že i diplomová práce se stala několikaletým putováním, v jehož průběhu jako by autor znovu a nově absolvoval výuku Diakoniky. V první úvodní kapitole práce přechází autorovo předporozumění do hledání mezioborové metodologie, která by odpovídala diakonickým studiím, tudíž týmové spolupráci, a mohla by se uplatnit i v diplomové práci, uvozené obvyklou formulí o samostatnosti autora. Pevnou půdu pod nohama v tematickém moři daru nabídla autorovi autoetnograficky zachycená, reflektovaná a do kontextů humanitních a společenských oborů zasazovaná vlastní zkušenost s darováním. Ta je náplní druhé kapitoly diplomové práce s názvem *Obrazy daru* a podkapitolami *Ekonomie daru; Darování krve, pohlavních buněk a orgánů; Dar v dětském domově; Tornádo a humanitární pomoc; Langar: dar, vzájemnost a rovnost*. Třetí kapitola představuje výsledky získané reflexí a kontextualizací obrazů daru: co ukazují zkušenosti s darem a jejich propojení s abrahamovským příběhem a jaké vztahy se objevují v jednotlivých zkušenostech s darem v propojení s kontexty dobročinnosti, rozvojové a humanitární pomoci a mezních životních situací. Výsledky autor zpracovává ve vztahu k cílům práce: zachytit osobní cestu za porozuměním fenoménu daru v kontextu víry; porozumět daru víry; propojit různá pojetí daru v abrahamovském příběhu spoutání Izáka; získat přehled o daru natolik, aby autor mohl vysvětlit člověku nevěřícímu, že víra je dar. Čtvrtá kapitola obsahuje diskusi s literaturou a jednotlivými obory vstupujícími do diplomové práce. Pátá kapitola představuje shrnutí a závěr.

1. Inspirace z tvorby práce

Asi ještě nikdy jsem tak intenzivně a dlouho nesledovala vývoj diplomové práce a vývoj autora, který se učil tvorbou diplomové práce teologicky myslet a reflektovat vlastní víru včetně katolické spirituality. Jeho cesta vedla od zaujetí směnou v mezilidských vztazích přes zjištění, že dar sice může vytvářet pocit dluhu, někdy ale sám odpovídá na dluh, až k uvědomění si neustálého procesu ob-dar-ovávání, do něhož jsme jako lidé vnořeni ve vertikále vděčnosti a v horizontále vzájemnosti typu reciprocity i mutuality.

Poznání těžil autor ze samotného procesu včetně zabloudění a včetně teologických konzultací o nich. Například inspirativní propojení daru s abrahamovským příběhem spoutání Izáka vzniklo omylem. Autor volil název a zaměření diplomové práce ještě předtím, než zjistil, že teologové nesdílejí kolem spoutání Izáka jednotný názor, nýbrž se s ním prostě snaží nějak vyrovnat, že víra není to samé jako reflexe víry a že teologické názory nelze ve vědě přijímat bez kritické reflexe. V procesu se také bezděčně vyjevila autorova zakotvenost v Diakonice jako křesťanské krizové a pastorační práci. Jeho výběr zkušeností s darem se (původně neuvědomovaně) pohyboval v typicky diakonických kontextech mezních životních situací, humanitární a rozvojové pomoci a dobročinnosti.

Dlouhodobá spolupráce vede k otázce, zda jsem si udržela vůči této diplomové práci dostatek nadhledu a dokážu posoudit její srozumitelnost. Mojí nejčastější připomínkou k autorovi bylo: „Čtenář nesedí ve vaší hlavě, svoje myšlenky musíte napsat, vyjádřit a propojit je.“ Jestli se to stalo dostatečně, nevím.

2. Inspirace z výsledků práce

Na řadu myšlenek uvedených v této diplomové práci lze navazovat v úvahách anebo pracích z oblasti komunitní krizové spolupráce anebo diakonických studií:

- Dar a odpověď na něj (dluh, vděčnost, solidarita, nevděčnost, nezájem, odmítnutí atp.) jsou vrostlé do mezilidských vztahů stálého vzájemného ob-dar-ovávání.
- Dar víry je darem Ducha svatého mezi ostatními dary. Spravovat ho, pečovat o něj, možná znamená domýšlet, že darování je věcí vztahu. Víra a dar víry souvisí s představou vztahu k primárnímu dárci.
- Dar je třeba rozpoznat, aby se stal darem. Trvá primární dárci na víře? V příběhu Abrahamově se zdá, že ano, dokonce ze všeho nejvíce. Jak s tím souvisejí dary Ducha, kde dar víry je pouze jedním z nich? Čemu odpovídá rozdělování lidí na věřící a nevěřící?

- Vzájemnost obdarování má ve dvojici podobu reciprocity, výměny, a v sítích podobu mutuality, řetězce. Dar může poškozovat dárce, příjemce i vztahy, je-li výrazem mezilidsky nadřazené pozice dárce a symbolem dluhu obdarovaného. Zdá se, že svrchovaná Boží pozice primárního dárce a její přijetí člověkem (tedy vztahová pozice dvojího prikázání lásky) vztahy spíše narovná. Vděčnosti a snad i oběti sluší spíše vertikála.
- Novodobá situace „dar cizinci od cizince“ (na rozdíl od tradiční podoby daru „blízký blízkému“) je dnes pro humanitární a rozvojovou spolupráci charakteristická. Ukazuje se, že takové darování nemusí poškozovat vztahy, platí-li pravidla mutuality a participace (ve vertikálním smyslu účasti na životě Kristově i v horizontálním smyslu organizační kultury) a přítomnost někoho nebo něčeho svrchovaného. Bůh nakonec také zůstává zčásti cizincem.
- Proti současné rétorice „peníze až na prvním místě“ lze použít zmínku, že dar v podobě peněz (oběživa) může působit jako zdroj nedůvěry.

3. Formální a metodologická stránka práce

Z formálního hlediska je práce poměrně čistá. Výjimku tvoří například užití či neužití uvozovek a kurzívy, a zásahy počítače, které už autor neukontroloval: slitá písmenka v poznámkách pod čarou, zadluženost daru (s. 22) namísto jeho zaslouženosti, atp.

Ocenila jsem autorovy výzkumné návyky z kvantitativní metodologie. Díky tomu například nepodlehli lákání do kvalitativních tabulek zakomponovat četnosti. Předložená kvalitativní mezioborová metodologie vznikla po našich konzultacích a autor si ji osvojoval postupně. Počáteční nedůvěra snad poněkud zeslábla spolu se zesilující se identifikací s Diakonikou.

4. Otázky pro obhajobu

Pro „čisté“ teology:

Vycházím z předpokladu, že dar je třeba rozpoznat, aby se stal darem. Trvá primární dárce na víře? V příběhu Abrahamově se zdá, že ano, dokonce ze všeho nejvíce. Jak s tím souvisejí dary Ducha, kde dar víry je pouze jedním z nich? Čemu odpovídá rozdělování lidí na věřící a nevěřící?

Na dvojí význam víry upozorňuje Vojtěch Knirsch na stranách 70 a 71: „Ujasnil jsem si, že ‚čistý‘ dar existuje a víra je skutečně čistý dar včetně víry, že tento dar je čistý. /.../ Musím tudíž zároveň věřit, že dar od Boha je dobrý stejně jako například láska.“

Pro autora Vojtěcha Knirsche:

- Vycházím z tvrzení, že „spravedlnost nemá v tématu (humanitárního) dárcovství řešení ani opodstatnění“ (s. 80). Jak byste tedy postupoval například jako představitel charity, kdybyste po katastrofě chtěl vyjít vstříc dárčům a zároveň přispět k (dojmu) sociální spravedlnosti?
- Vycházím z tvrzení, že „samotná oběť přitom dar netvoří“ (s. 66) a dalších, která se vyrovnávají se smlouvou (např. mezi Abrahamem a Bohem). Jak rozlišujete pojmy dar – oběť – slib – zaslíbení – smlouva? V kontextu těchto pojmů prosím vysvětlíte věty „Nepravděpodobné darování Izáka jako by bylo Boží zkouškou obnoveno a Abraham dojde proměny“ (s. 57) a „Nenecháš svou přídavnou oběť bez soli smlouvy svého Boha. S každým svým darem přineseš sůl“ (s. 68 a 69).
- Vycházím z vět (s. 52): „V každém případě je pohostinnost vlastní mnoha náboženstvím, a přesto ne všechna ji umějí. Možná by pro začátek stačilo změnit hlediska efektivity.“ Navrhněte prosím změnu v hlediscích efektivity.

5. Závěr

Vojtěch Knirsch se rozhodl prozkoumat dar a dar víry v kontextu mezních životních situací z civilní i odborné perspektivy. Pomohla mu v tom mezioborová kvalitativní metodologie. Řadu věcí se musel cestou naučit a doučit, a to i ze základů studia Diakoniky. Jako laik mezi zvolenými obory zůstával na povrchu a svoje povrchové zůstávání musel vyvažovat a reflektovat, aby nepodleh sebeklamu, že něco ze zvolených oborů ví do hloubky. Předností této práce tedy není hloubka oborového ponoru, nýbrž inspirativnost daná propojováním kontextů, spojením mezioborovosti s reflexí, teorie s praxí. Podstatou zvolené transdisciplinární metodologie je zrovnovážení zkušenosti osobní s odbornou. V předkládané práci rovnováha někdy utrpí, teoretického nadhledu je méně, na ideální rovnováhu by musel být tým. Celek však působí harmonicky.

*Předkládané dílo **Víra je dar a abrahamovský příběh (Gn 22,1-19)** naplňuje nároky kladené na magisterské diplomové práce. V oblasti křesťanské krizové a pastorační spolupráce (Diakoniky) představuje práci vysoce inspirativní, dotýkající se samotných základů oboru.*

Doporučuji proto hodnocení výtečně = A.

PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.

Praha, 7. září 2023